

Sygn. akt III AUa 482/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka - Radoniewicz (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SA Małgorzata Pasek
Protokolant: st. prot. sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2017 r. w Lublinie

sprawy I. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji I. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 22 marca 2017 r. sygn. akt VIII U 3692/16

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i ustala wysokość emerytury I. K. bez pomniejszania o kwotę pobranych emerytur;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz I. K. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Małgorzata Pasek Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska

III AUa 482/17

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 29 września 2016 roku przeliczył I. K. emeryturę od dnia 1 września 2016 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 roku, poz. 887). Na poczet należności od 1 września 2016 roku do 31 października 2016 roku zaliczono kwotę 3043,04 zł z tytułu emerytury o symbolu (...) wypłaconej za okres od 1

września 2016 roku do 30 września 2016 roku, zaś od kwoty składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji (188068,91 złotych) i kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego (606370,37 złotych) odjęto sumę kwot pobranych emerytur po uwzględnieniu kwoty wypłaconego wyrównania (130508,51 złotych).

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Lublinie wniosła I. K., domagając się zmiany decyzji z dnia 29 września 2016 roku przez ponowne przeliczenie wysokości podstawy emerytury bez pomniejszenia o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokość przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne, użycie wskaźnika dalszego trwania życia zgodnie z tabelą i art. 108 ustawy, ponowne ustalenie kapitału początkowego z uwzględnieniem niedoliczonych okresów składkowych i jego waloryzację wg. Art. 185 ustawy emerytalnej, a także o zmianę decyzji z dnia 30 września 2013 roku i przeliczenie części socjalnej emerytury kwotą bazową aktualną we wrześniu 2013 roku oraz wyrównanie.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 2017 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że I. K. urodziła się w dniu (...). W dniu 15 lutego 2010 roku złożyła wniosek o przyznanie wcześniejszej emerytury nauczycielskiej. Prawo do tej emerytury uzyskała od dnia 1 lutego 2010 roku. Wysokość tego świadczenia została ustalona w oparciu o przepis art. 53 ustawy emerytalnej, przy przyjęciu do ustalenia podstawy wymiaru podstawy wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych tj. od 1 stycznia 1990 roku do 31 grudnia 1999 roku i wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia wynoszącego 144,17%. Do dnia 31 sierpnia 2013 roku odwołująca kontynuowała zatrudnienie, a jej świadczenie było przeliczane w związku ze zwiększeniem stażu pracy.

W dniu 7 kwietnia 2014 roku I. K. złożyła kolejny wniosek o emeryturę. Decyzją z dnia 15 kwietnia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał jej emeryturę od dnia 1 kwietnia 2014 roku, tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Emerytura przyznana została na zasadzie art. 24 ustawy emerytalnej, a jej wysokość obliczono na zasadzie art. 26. Kwota składek zewidencjonowanych na koncie I. K. z uwzględnieniem waloryzacji wyniosła 188968,91 zł, kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego wyniosła 581010,82 zł, sumę pobranych emerytur wyliczono na kwotę 130508,51 zł. Przyjęto nadto średnie dalsze trwanie życia w wymiarze 228,10 miesięcy. Emerytura ta została zwieszona gdyż była mniej korzystna niż świadczenie wypłacane dotychczas.

W dniu 27 września 2016 roku wnioskodawczyni złożyła wniosek o przeliczenie wysokości podstawy emerytury przez zmianę przyjętego w decyzji z dnia 15 kwietnia 2014 roku i decyzji z dnia 9 lipca 2015 roku (dotyczącej przeliczenia emerytury w związku z doliczeniem okresów urlopów wychowawczych jako okresów składkowych) średniego dalszego trwania życia 228,10 miesięcy zamiast 222,70 miesięcy oraz niestosowanie do niej ustawy nowelizującej ustawę emerytalną od dnia 1 stycznia 2013 roku, ponieważ osiągnęła ona wiek emerytalny przed tą datą i w związku z tym niedopuszczalne jest odebranie jej praw nabytych i pomniejszanie emerytury o kwoty wcześniej pobranych świadczeń.

Rozpatrując powyższy wniosek organ emerytalny wydał w dniu 29 września 2016 roku zaskarżoną decyzję, którą przeliczono odwołującej emeryturę od dnia 1 września 2016 roku przyjmując kwoty składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 188068,91 złotych, kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 606370,37 złotych, od ich sumy odjęto sumę kwot pobranych emerytur po uwzględnieniu kwoty wypłaconego wyrównania (tj. 130508,51 złotych). Średnie dalsze trwanie życia wyniosło 219,60 miesięcy. Tak obliczona emerytura była korzystniejsza od wcześniej ustalonej i w związku z tym od dnia 2 września 2016 roku została podjęta jej wypłata.

W toku postępowania wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji z zastosowaniem obliczenia wysokości emerytury w związku z art. 184 ustawy emerytalnej w zw. z art. 185 tej ustawy z uwzględnieniem faktu pracy w szczególnych warunkach oraz przeliczenia świadczenia bez odliczania kwot pobranych emerytur tj. bez zastosowania art. 25 ust. 1b, gdyż godzi to w jej prawa nabyte jako osoby, która osiągnęła wiek emerytalny przed dniem 1 stycznia 2013 roku.

Sąd Okręgowy orzekł, że kwestię wysokości emerytury oraz sposobu jej obliczania regulują przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887 tekst jedn. ze zmianami).

Zgodnie z art. 183 ust. 4 wskazanej ustawy emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 roku, z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2012, wynosi:

- 1) 35% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
- 2) 65% emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Artykuły 25 i 26 ustawy emerytalnej określają sposób obliczenia emerytury przyznanej na podstawie art. 24, tj. z uwagi na osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego. Podstawę obliczenia takiej emerytury, w myśl art. 25 ustawy stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185. Z kolei zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy emerytalnej emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego.

Jak wynika ze zgromadzonego w toku postępowania materiału dowodowego wnioskodawczyni ustalono prawo do emerytury na zasadzie art. 24 ustawy emerytalnej od dnia 1 kwietnia 2014 roku tj. od miesiąca, w którym złożyła ona wniosek o jej wypłatę. Wcześniej I. K. otrzymywała świadczenie, przyznane jej na mocy art. 88 Karty Nauczyciela, ustalone przed dniem osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego.

W myśl art. 108 ust. 1 i 2 cytowanej ustawy jeżeli po dniu, od którego przyznano emeryturę określoną w art. 24, emeryt podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, wysokość świadczenia ulega ponownemu ustaleniu. Emerytury obliczone według zasad określonych w art. 26 powiększa się o kwotę wynikającą z podzielenia składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu ustalenia prawa do emerytury, o której mowa w art. 24, i zwaloryzowanych zgodnie z art. 25 przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o przeliczenie wysokości emerytury. I. K. nie podlegała ubezpieczeniom społecznym po dniu, od którego przyznano emeryturę określoną w art. 24, dlatego też art. 108 nie znajduje w jej przypadku zastosowania.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

W myśl art. 185 ust. 1 tej ustawy przy ustalaniu wysokości emerytury dla osób nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 184 kapitał początkowy podlega przeliczeniu poprzez dodanie do okresów składkowych

okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o którym mowa w art. 24, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. Do przeliczonego kapitału początkowego stosuje się przepisy art. 173 ust. 3-6. Wnioskodawczyni nie składała wniosku o przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych, co sama przyznała w toku postępowania, zatem nie można do przeliczenia jej emerytury, przyznanej na zasadzie art. 24 ustawy emerytalnej zastosować sposobu przewidzianego w art. 185 ustawy, gdyż jest on dedykowany wyłącznie ściśle określonej grupie emerytów.

Odnosząc się zaś do zarzutów wnioskodawczyni odnośnie niewłaściwego zastosowania w jej przypadku art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej Sąd Okręgowy wskazał, że bezsporne w sprawie jest, że ubezpieczona decyzją ZUS z dnia 19 marca 2010 roku uzyskała prawo do emerytury przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego na mocy art. 88 Karty Nauczyciela. Emeryturę tą pobierała do marca 2014 roku, zaś od dnia 1 kwietnia 2014 roku, po złożeniu odpowiedniego wniosku, uzyskała prawo do emerytury na mocy art. 24 ustawy emerytalnej.

Od 1 stycznia 2013 r. obowiązuje przepis art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2013.1440), w myśl którego "jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b ,46, 50,50a, 184 lub art.88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006r. nr 97 poz.674 ze zm.) podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust.1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne".

Zdaniem skarżącej zastosowanie wobec niej powyższego artykułu narusza jej prawa nabyte, gdyż wszedł on w życie już po osiągnięciu przez nią powszechnego wieku emerytalnego, tym samym narusza to art. 2 Konstytucji RP. Stanowisko to Sąd Okręgowy uznał za niezasadne, powołując się na orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z dnia 7 maja 2014r. K 43/12 uznał wprowadzone zmiany za zgodne między innymi z art. 2, 32 i 67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wskazując, że celem nowego systemu emerytalnego było stworzenie mechanizmu gromadzenia środków finansowych łagodzących w przyszłości zwiększone wydatki związane z postępującym procesem starzenia się ludności, przy ograniczeniu roli państwa. Cele ustawy nowelizującej z 2012 r. tylko w pewnym stopniu pokrywają się z celami reformy emerytalnej z 1999 r., a mianowicie nowelizacja ta jest reakcją na zmieniające się czynniki demograficzne oraz pogłębiający się i permanentny deficyt Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Na dalszy plan schodzi tu podstawowe dla reformy z 1999 r. dążenie do objęcia powszechnym systemem emerytalnym różnych grup zawodowych, także tych, których świadczenia finansowane są z budżetu państwa. W 1999 r. ustawodawca rozpoczął proces tworzenia jednolitego systemu emerytalnego, między innymi ograniczając tzw. przywileje emerytalne i zrównując wcześniejszy wiek emerytalny niektórych grup zawodowych z powszechnym wiekiem emerytalnym. W ustawie nowelizującej z 2012 r., reagując na nowe zjawiska niewystępujące pod koniec lat dziewięćdziesiątych, wprowadził do systemu emerytalnego dwie istotne zmiany: podniósł wiek emerytalny i przewidział stopniowe zrównywanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn oraz ustanowił emeryturę częściową. Trybunał nie podzielił więc poglądu, że te nowe rozwiązania zmieniają założenia obowiązującego systemu emerytalnego.

W zmiany te wpisuje się regulacja prawna zawarta w art. 25 ust.1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (zmieniona ustawą z 11.05.2012 r. art.1 pkt 6b).

W nowym systemie (zdefiniowanych składek), gdzie świadczenie nabywa się za okresy ubezpieczenia, wysokość świadczenia zależy od sumy zaewidencjonowanych składek.

Zgodnie ze wskazaną regulacją prawną, ubezpieczonym, którzy pobrali emeryturę tzw. wcześniejszą czyli w obniżonym wieku, (na podstawie przepisów art.26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 ustawy emerytalnej lub art.88 Karty Nauczyciela), podstawę obliczenia emerytury, o jakiej mowa w art.24 ustawy emerytalnej, ustaloną zgodnie z ust.1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Pobranie emerytur na podstawie wskazanych wyżej przepisów oznacza skonsumowanie części kapitału składkowego, w związku z czym od 1 stycznia 2013 r. odlicza się od niego sumę wypłaconych emerytur (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 stycznia 2015 roku, sygn. akt III AUa 445/14).

Wprawdzie odwołująca się, urodzona w dniu (...), wiek emerytalny zgodnie art. 24 ust. 1a pkt 4 osiągnęła (...), to wniosek o emeryturę na mocy art. 24 ustawy emerytalnej złożyła już pod rządami regulacji prawnej wymienionej wyżej (art.25 ust.1b) tj. w kwietniu 2014 roku, tak więc przepis ten będzie miał zastosowanie do obliczenia przyznanego ubezpieczonej świadczenia emerytalnego.

Od tego wyroku apelację wniosła I. K. zaskarżając wyrok części w zakresie niewłaściwego zastosowania art.25 ust.1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wyrokowi zarzucała:

1. niewłaściwe zastosowanie art.186 ust.2 pkt 1 w związku z art.100 ust.1 oraz art.129 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS i w efekcie tego naruszenie praw nabytych poprzez nieuwzględnienie faktu, że prawo do emerytury powszechnej nabyła w momencie obowiązywania przepisów, w których podstawa świadczenia emerytalnego nie uległaby pomniejszeniu o kwoty wypłaconych emerytur, a także zastosowanie niewłaściwego przepisu;
2. niezasadne zastosowanie obowiązującego od dnia 1 stycznia 2013 roku art.25 ust.1b w związku z art.186 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS w sytuacji, gdy przepis ten nie powinien mieć zastosowania w jej sprawie, w efekcie czego organ rentowy niewłaściwie obliczył wysokość emerytury pomniejszając jej podstawę o kwotę pobranych emerytur wcześniejszych;
3. pominięcie dowodu z dokumentu – świadectwa pracy potwierdzającego fakt pracy w szczególnym charakterze a zatem naruszenie art.55 w związku z art.26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku w części w zakresie niewłaściwego zastosowania art.25 ust.1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie wysokości jej emerytury bez dokonywania potrąceń wcześniej pobranej emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, a jej uwzględnienie skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji.

Stan faktyczny w sprawie jest bezsporny i wynika wprost z decyzji wydawanych przez organ rentowy. Wnioskodawczyni w dniu 15 lutego 2010 roku złożyła wniosek o przyznanie wcześniejszej tzw. emerytury nauczycielskiej przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Emerytura ta została jej przyznana od dnia 1 lutego 2010 roku a jej wypłata została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. W związku z osiągnięciem przez wnioskodawczynię w dniu(...)powszechnego wieku emerytalnego organ rentowy podjął wypłatę świadczenia decyzją z dnia grudnia 2010 roku. Od tej daty wypłacana emerytura nie była już emeryturą wcześniejszą, mimo że wnioskodawczyni nie złożyła formalnego wniosku o ustalenie takiej emerytury. Z chwilą osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego nieistotne stały się przesłanki do nabycia emerytury uprzywilejowanej przyznawanej bez względu na wiek a uregulowanej w art.88 ustawy Karta nauczyciela. Trafne jest stanowisko skarżącej, że w myśl art.100 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 roku, poz.1383) prawo do świadczenia powstaje z chwilą spełniania warunków ustawowych, co w przypadku prawa do emerytury określonej w art.26 tej ustawy oznacza osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego.

Należy podzielić stanowisko Sądu reprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku co do zasady potrącania ze świadczeń emerytalnych emerytur pobranych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, jednakże analizując sytuację wnioskodawczyni zarówno organ rentowy, jak i Sąd Okręgowy przeoczyły całkowicie okoliczność,

że od dnia(...)w przypadku wnioskodawczyni nie można już mówić o emeryturze wypłacanej przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Celem regulacji prowadzonej od dnia 1 stycznia 2013 roku przez dodanie przepisu art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2017.1881), w myśl którego "jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b ,46, 50,50a, 184 lub art.88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006r. nr 97 poz.674 ze zm.) podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust.1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne", było uwzględnienie okoliczności, że nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wiąże się z wcześniejszą realizacją prawa do emerytury i tym samym skonsumowaniem części kapitału składkowego.

Na poparcie takiego stanowiska należy przytoczyć obecną treść przytoczonego przepisu, w którym ustawodawca wprowadził zasadę potrącania z emerytury przyznanej w powszechnym wieku emerytalnym emerytury częściowej, wypłacanej przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Należy przy tym zaznaczyć, że emerytura częściowa przysługuje do osiągnięcia wieku emerytalnego powszechnego i z chwilą uzyskania tego wieku organ rentowy przyznaje emeryturę z urzędu.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że ustalił, iż podstawa emerytury wnioskodawczyni nie podlega pomniejszeniu o sumę kwot emerytury pobranej poprzednio, ponieważ od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego emerytura przez nią pobierana nie była już emeryturą tzw. wcześniejszą.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia przepis art.98 § 1 kpc.